

Inflation i karaktererne i grundskolen giver flere ret til en gymnasial uddannelse

Af chefkonsulent Jens Lund Andersen (31 76 86 44) og forskningschef Karsten Bo Larsen

08-05-2023

Karaktererne i grundskolen er steget markant siden 2008. Denne udvikling er sket samtidig med, at andre test af elevernes faglige niveau ikke viser en tilsvarende stigning, og derved er der reelt tale om en inflation i karaktererne. Da optagelseskravene til gymnasiale uddannelser er baseret på karaktererne i grundskolen, betyder de stigende karakterer, at flere og flere elever fra grundskolen har retskrav på at blive optaget på en gymnasial uddannelse.

SVM-regeringen vil se nærmere på muligheden for at skærpe karakterkravene til de gymnasiale uddannelser¹. Aktuelt er kravene med enkelte undtagelser mindst 5 for optagelse på stx, htx og hhx og mindst 4 for optagelse på hf. Skærpede karakterkrav er en effektiv måde at reducere antallet af elever, der kan optages på en gymnasial uddannelse². Det er dog en forudsætning, at niveauet for de afgivne karakterer fastholdes over tid. Alternativt må karakterkravene løbende tilpasses de stigende karakterer.

Et centralt kontrolleret obligatorisk, ensartet, retvisende og stabilt bedømmelsessystem (karaktersystemet) for elevernes præstationer i grundskolen er dog afgørende for en effektiv grundskole, der i videst muligt omfang bidrager at øge elevernes læring, og som på længere sigt også vil forbedre den samlede velfærd i form af en øget økonomisk vækst. Derfor er det afgørende, at der kommer et større politisk og administrativt fokus på udvikling og vedligeholdelse af karaktersystemet. Det gælder i endnu højere grad ved udsigten til, at karakterer i fremtiden i stigende grad bliver afgørende for de unges uddannelsesmuligheder.

Analysens hovedresultater er:

- Fra 2008 til 2022 steg karaktergennemsnittet i grundskolen for både standpunkt og bundne prøver med ca. 0,7 – 1,4 karakterpoint.
- Karaktergennemsnittet bør være ca. 7, og aktuelt er det for højt. Gennemsnittet for de bundne prøver til folkeskolens afgangseksamen har siden 2015 ligget over 7, og standpunktskaraktererne har under covid-19 epidemien også været over 7.
- De stigende karakterer betyder, at flere elever har retskrav på en gymnasial uddannelse. Med de nuværende optagelseskrav (fra 2018/19) opfyldte 77 pct. af en elevårgang i 2022 kravene til stx, hhx og htx, og 82 pct. opfyldte kravene til hf. Hvis de nuværende regler havde været gældende i fx 2008, ville kun henholdsvis 67 pct. og 71 pct. opfylde kravene dette år. Det svarer til, at 10-11 pct. flere elever af en årgang ville have retskrav på en gymnasial uddannelse i 2022 end i 2008.
- Skærpes karakterkravene vil færre elever opfylde optagelseskravene til en gymnasial uddannelse. Med karakterkrav på henholdsvis mindst 5, 6 eller 7 i standpunkts- og eksamenskarakterer (uden undtagelser for optagelse) vil henholdsvis 74 pct., 65 pct. og 54 pct. af en årgang opfylde kravene.
- Selv om karakterkravene skærpes, kan der fortsat være differentierede krav, så der er højere krav til optagelse på stx, htx og hhx end for hf. Med et karakterkrav på fx 5 for hf ville 74 pct.

¹ <https://www.dr.dk/nyheder/politik/tesfaye-hoejere-karakterkrav-til-gymnasierne-kan-blive-noedvendigt>

² <https://www.stm.dk/statsministeriet/publikationer/regeringsgrundlag-2022/>

opfyldte karakterkravet i 2022, og med krav på fx 7 for stx, htx og hhx ville 54 pct. opfylde kravet i 2022.

- Skærpede karakterkrav bør kombineres med en fastholdelse af karaktererne. Fx ville skærpede karakterkrav på mindst 6 eller 7 betyde, at kun 48 pct. eller 35 pct. af en elevårgang kunne optages i 2008. Det er henholdsvis 17 pct. og 19 pct. mindre end andelen, der kunne optages i 2022 med de samme skærpede karakterkrav på henholdsvis 6 og 7.

Analyse

SVM-regeringen vil ifølge regeringsgrundlaget undersøge mulighederne for at skærpe adgangen til de gymnasiale uddannelser³. En sådan skærpelse kan bl.a. være krav om højere karakterer for at blive optaget på en gymnasial uddannelse. Samtidig har folketinget i en bred politisk aftale besluttet at afskaffe uddannelsesparathedsvurderingen fra 2024/25, så optagelseskravene til de gymnasiale uddannelser alene baseres på karaktererne i grundskolen⁴. I dag er kravene med visse undtagelser mindst 5 i gennemsnit i både standpunktskarakterer og eksamenskarakterer fra de bundne prøver ved folkeskolens afgangseksamen for optagelse på stx, htx og hhx og mindst 4 i karaktergennemsnit for optagelse på hf, jf. bilag 1.

Karaktererne i grundskolen er imidlertid steget siden 2008, og derfor opfylder flere elever fra grundskolen også optagelseskravene til en gymnasial uddannelse. I dette notat ses der først på udviklingen i karaktergennemsnittet i grundskolen i perioden 2008-2022. Derefter analyseres konsekvensen af de stigende karakterer for antallet af elever, der opfylder de nuværende optagelseskrav til en gymnasial uddannelse. Samtidig ses der på konsekvenserne af stigende karakterkrav ud fra tre scenarier med henholdsvis mindst 5, mindst 6 og mindst 7 i karaktergennemsnit ved både bundne prøver og standpunktskarakterer.

Karaktergennemsnittet i grundskolen er steget i perioden 2008-2022

Siden 2008 er karaktergennemsnittet i grundskolen for både standpunkt (9. og 10 klasse) og bundne prøver (9. klasse) steget med ca. 0,7 – 1,4 karakterpoint, jf. figur 1.

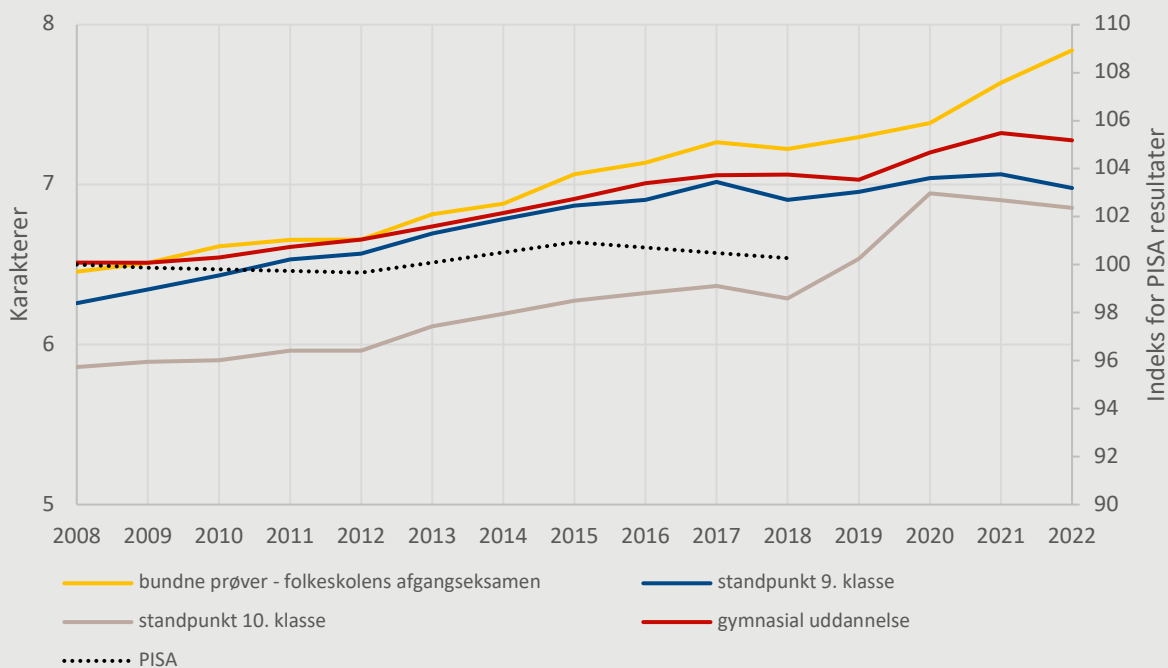
De gennemsnitlige karakterer i grundskolens 9. klasse er siden 2008 steget for både de bundne prøver og standpunktskaraktererne. Eksamenskaraktererne i 2020-22 var påvirket af mere lempelige eksamensregler under covid-19 epidemien, jf. bilag 2, og derfor er niveauet for eksamenskaraktererne højere under covid-19 sammenlignet med tidligere år. Omvendt var reglerne for standpunktskaraktererne i de samme både før og under covid-19. Standpunktskaraktererne i 9. klasse steg i perioden 2008-2017, og har siden ligget på samme høje niveau, også i 2020-22. Omvendt er standpunktskaraktererne i 10. klasse steget ekstraordinært i 2019 og 2020. Årsagen til stigningen i 2020 kan måske tilskrives, at standpunktskaraktererne i 2020 blev ophøjet til eksamenskarakterer. Gennemsnittene fra de gymnasiale uddannelser er med som sammenligningsgrundlag, og disse følger udviklingen i grundskolen.

³ [Regeringsgrundlag 2022 - Statsministeriet \(stm.dk\)](#)

⁴ [Bred politisk aftale om at afskaffe uddannelsesparathedsvurderingen | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

Figur 1

Karaktergennemsnit i grundskolen og gymnasial uddannelse i perioden 2008-2022

Anm: Karaktergennemsnittene for de bundne prøver samt standpunktskaraktererne for 9. og 10. klasse er beregnet som gennemsnittet for de elever, der har aflagt prøver eller fået karakterer i alle relevante eksamener/fag det pågældende år. Kilde: Danmarks statistik, forskningsservice. For PISA resultaterne se bilag 4.

Der er ikke noget, der tyder på, at de højere karakterer skyldes, at eleverne er blevet dygtigere. Elevernes faglige kompetencer måles også i form af nationale tests, samt jævnlige PISA undersøgelser. PISA undersøgelserne er siden 2000 gennemført hvert 3. år og senest i 2018, og disse viser ligeledes ikke en tendens til stigende faglige kompetencer for de danske elever i grundskolen, jf. figur 1⁵. De nationale tests er gennemført siden 2015, og disse viser ikke en stigende tendens i elevernes faglige kompetencer⁶.

Karaktergennemsnittene er aktuelt for høje. Karakterer gives efter 7-punkt skalaen, som blev indført fra 2008. Med denne skala bør karaktergennemsnittet ved én eksamen eller for ét fag være 7 for alle beståede elever, dvs. for elever, der får karakteren 2 eller mere⁷. Gennemsnittet bør derfor være mindre end 7, da nogle elever også får -3 eller 0.

Udviklingen i karaktergennemsnittet ses også af figur 2, der viser udviklingen i fordelingen af karaktererne på trin 2 til 12 på 7-trinsskalaen. Karakterfordelingen for de enkelte fag ved de bundne prøver fremgår af bilag 3.

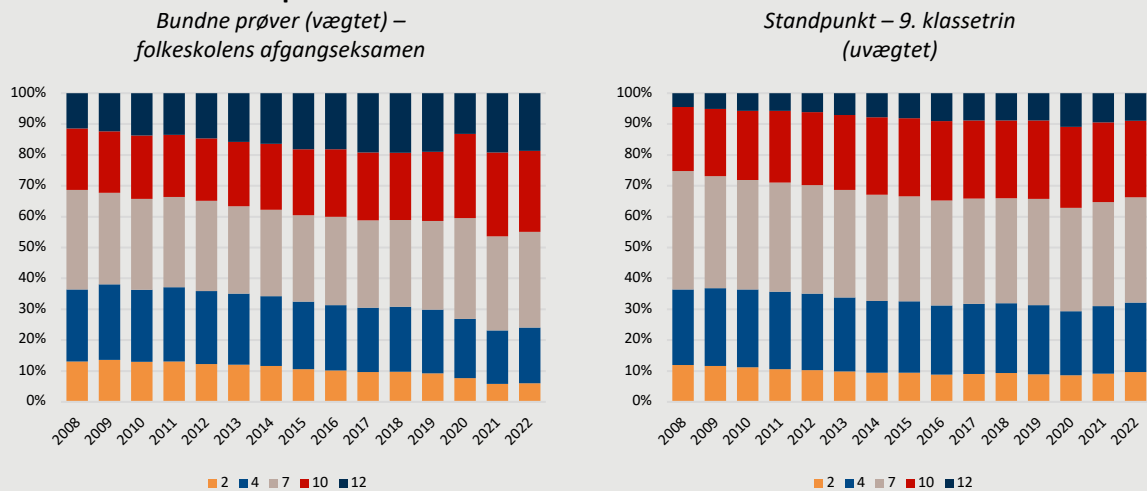
⁵ PISA 2018 Sammenfatning (dst.dk)

⁶ Statistik om Nationale test | Børne- og undervisningsministeriet (uddannelsesstatistik.dk)

⁷ Anvendelse af 7-trinsskalaen | Børne- og Undervisningsministeriet (uvm.dk)

Figur 2

Karakterfordelingen (mellem 2 og 12) i grundskolen ved de bundne prøver og standpunktskaraktererne for 9. klassetrin for perioden 2008-2022

Anm: Karaktererne bør følge denne fordeling: 12 (10 pct.), 10 (25 pct.), 7 (30 pct.), 4 (25 pct.) og 2 (10 pct.).

Kilde: Danmarks statistik, forskningsservice

Andelen af elever med karakteren 2 eller 4 falder gennem hele perioden, mens andelen af elever med 7, 10 og 12 stiger. Anvendes skalaen efter børne- og undervisningsministeriets vejledning⁸, bør 65 pct. af eleverne få mindst 7 og derover. Denne andel har været stigende for både de bundne prøver og standpunktskaraktererne, og siden 2012 og 2013 har niveauet været over 65 pct. Særligt i 2020 og 2022 under covid-19 har niveauet været højt, men tendensen til højere karakterer kan ikke alene tilskrives covid-19, da karaktererne har været stigende gennem hele perioden.

Flere elever opfylder optagelseskravene til gymnasial uddannelse

De nuværende karakterkrav for optagelse på stx, hhx og htx havde virkning fra 2019 og fra 2018 for optagelse på hf efter 9. klasse⁹. Udgangspunktet er gennemsnittet for standpunktskarakterer for 9. og 10. klassetrin samt de bundne prøver ved folkeskolens afgangseksamen (dansk, matematik, engelsk og en fællesprøve i fysik/kemi, biologi og geografi). I 2020 blev der ikke afholdt eksamen i de bundne prøver, hvorfor standpunktskaraktererne blev anvendt som eksamenskarakterer. I 2021 og 2022 blev der afholdt eksamen i de bundne prøver i dansk, matematik og engelsk.

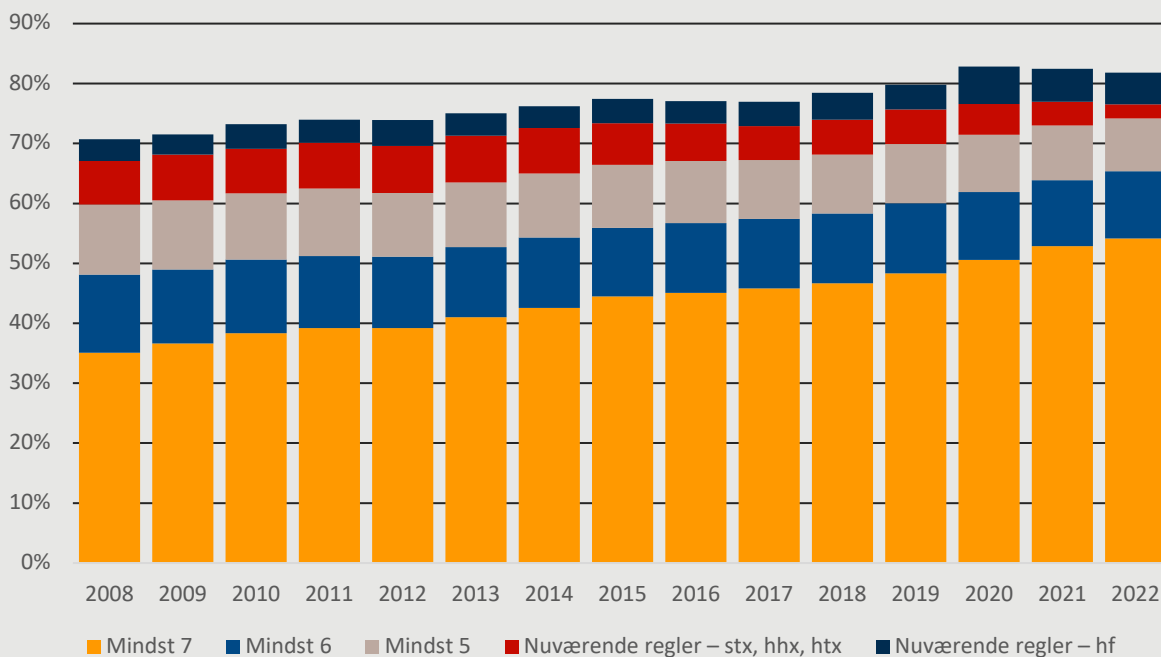
Når optagelseskravene til de gymnasiale uddannelser er bundet op til karaktererne i grundskolen, vil flere elever opfylde optagelseskravene, når karaktererne stiger. Figur 3 viser, at hvis de nuværende optagelseskrav også var gældende i 2008 ville 67 pct. af en elevårgang opfylde kravene til stx, hhx og htx og 71 pct. ville opfylde kravene til hf. Dette niveau steg til henholdsvis 77 pct. og 82 pct. i 2022.

⁸ [Anvendelse af 7-trinsskalaen | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

⁹ [Lov om ændring af lov om institutioner for almen gymnasial uddannelse og almen voksenuddannelse m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og forskellige andre love \(Indførelse af folkeskolens afgangseksamen, adgangskrav til erhvervsuddannelserne og ændringer som følge af lovgivning om de gymnasiale uddannelsers indhold m.v.\) \(retsinformation.dk\)](#)

Figur 3

Andel elever efter grundskolen der opfylder de nuværende optagelseskrav til en gymnasial uddannelse i perioden 2008-2022

Kilde: Danmarks Statistik – forskningsservice

Med skærpede karakterkrav vil færre blive optaget på en gymnasial uddannelse

Andelen af elever, der ville opfylde optagelseskravene, er udover de nuværende optagelseskrav også analyseret ud fra tre skærpede krav om henholdsvis mindst 5, 6 eller 7 i karaktergennemsnit ved de bundne prøver og standpunktskaraktererne. De nuværende karakterkrav er differentierede, hvor kravene til stx, htx og hhx er mindst 5, mens kravet til hf er mindst 4. Der er dog visse undtagelser jf. bilag 1.

Med skærpede karakterkrav vil færre elever opfylde karakterkravene de enkelte år. I 2022 ville et karakterkrav på mindst 5 betyde, at 74 pct. af en årgang ville opfylde karakterkravene. Skærpes karakterkravene til mindst 6 eller 7 ville henholdsvis 65 pct. og 54 pct. af en årgang opfylde kravene.

Skærpede karakterkrav løser dog ikke problemet med det stigende karakterniveau, for over tid vil der fortsat være flere elever, der opfylder karakterkravene. Faktuelt ville henholdsvis 60 pct., 48 pct. og 35 pct. af eleverne kunne optages i 2008 med karakterkrav på mindst 5, 6 eller 7. Disse andele steg med henholdsvis 14 pct., 17 pct. og 19 pct. i 2022.

Beregningerne er foretaget uden at differentiere mellem kravene til de enkelte uddannelser. Ved at skærpe kravene til fx mindst 5, vil det betyde, at karakterkravet hæves for optagelse på hf, ligesom undtagelserne for optagelse på stx, htx og hhx udelukkes. Beregningerne udelukker dog ikke, at der inden for hvert scenarie differentieres mellem de enkelte uddannelser. Skærpes karakterkravet til hf fx til mindst 5, ville 74 pct. af en elevårgang i 2022 opfylde kravene til hf, og skærpes kravet til stx, htx og hhx til mindst 7 ville 54 pct. af en elevårgang i 2022 opfylde kravene.

Beregningerne er lavet ud fra Danmarks Statistiks forskningsregistre. Der kan være elever, der ikke har fået indrapporteret deres karakterer. Derfor kan andelen af elever, der opfylder karakterkravene, være undervurderet. Andelen af elever, der mangler registreringer af eksamens- og standpunktskarakterer, er dog tilnærmelsesvis konstant i årene 2008-2022, og derfor kan udviklingen over tid ikke

være påvirket af den manglende registrering. De mere lempelige eksamensregler under covid-19 i 2020 og 2022 have påvirket karaktererne, jf. bilag 2. Andelen af elever, der opfylder karakterkravene i 2020, kan derfor være overvurderet sammenlignet med et normalt år. Den tilsvarende andel for 2022 ligger på niveau med 2020, men her følger andelen blot den stigende tendens fra tidligere år.

Skærpede karakterkrav kan således reducere antallet af elever, der har mulighed for at blive optaget på en gymnasial uddannelse. Det er dog vigtigt, at skærpede optagelseskrav ikke kommer til at stå alene. Karaktererne skal fastholdes, så hver årgang har et gennemsnit på 7 i både eksamens- og standpunktskarakterer for alle beståede elever. Fortsætter inflationen i karaktererne vil det svare til løbende lempelser i optagelseskravene.

Alternativt er det muligt at fastsætte optagelseskravene årligt ud fra en given dimensionering, sådan som det allerede kendes fra de videregående uddannelser. En sådan model vil også gøre det muligt at fastholde elevoptaget på samme niveau over tid. Hvor stor denne dimensionering bør være, og hvilket karakterkrav der vil sikre et optag herefter, er ikke undersøgt i denne analyse.

Det er dog vigtigt at undgå inflation i karaktererne i grundskolen, selvom dimensionering med årlige tilpasninger af karakterkrav kan løse problemerne i forhold til at bruge karaktererne som adgangskrav. Et centralt kontrolleret obligatorisk, ensartet, retvisende og stabilt bedømmelsessystem (karaktersystemet) for elevernes præstationer i grundskolen er afgørende for en effektiv grundskole, der i videst muligt omfang bidrager at øge elevernes læring, og som på længere sigt også vil forbedre den samlede velfærd i form af en øget økonomisk vækst¹⁰. Det er derfor afgørende, at der under alle omstændigheder kommer et større politisk og administrativ fokus på udvikling og vedligeholdelse af karaktersystemet – herunder at undgå en fortsat løbende inflation i karaktererne.

---

¹⁰ Jf.

- <http://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%2BWoessmann%202007%20Education%20Quality%20and%20Economic%20Growth.pdf>
- Christoffersen, H. & K. B. Larsen (2015): "Den Danske Grundskole – økonomisk set". Hans Reitzels Forlag.

Bilag 1

Adgangskrav til gymnasiale uddannelser efter 9. og 10. klasse

Efter 9. klasse	Efter 10. klasse
Hhx, htx og stx - eleven skal - være vurderet uddannelsesparat med mindst 5 i gennemsnit af alle afsluttende standpunktskarakterer i 9. klasse - have mindst 5 i karaktergennemsnit ved de bundne prøver fra folkeskolens afgangseksamen. <i>Undtagelser:</i> Mindst 5 i karaktergennemsnit ved de bundne prøver fra folkeskolens afgangseksamen. Karaktergennemsnit mellem 2 og 3 samt en vejledningssamtale med gymnasiets leder.	Hhx, htx og stx - eleven skal - være vurderet uddannelsesparat med mindst 5,0 i gennemsnit af alle afsluttende standpunktskarakterer i 10. klasse - have et karaktergennemsnit på mindst 5 ved de bundne prøver fra folkeskolens afgangseksamen. <i>Undtagelser:</i> Mindst 5 i karaktergennemsnit ved de bundne prøver fra folkeskolens afgangseksamen. Karaktergennemsnit mellem 2 og 3 samt en vejledningssamtale med gymnasiets leder.
Hf - eleven skal - være vurderet uddannelsesparat i 9. klasse med mindst 4,0 i gennemsnit af alle afsluttende standpunktskarakterer - have mindst 4 i karaktergennemsnit ved de bundne prøver fra folkeskolens afgangseksamen.	Hf - eleven skal - være vurderet uddannelsesparat i 10. klasse med mindst 4,0 i gennemsnit af alle afsluttende standpunktskarakterer - have mindst 2,0 i både dansk og matematik i 10.-klasseprøverne.

Kilde: [Adgang | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

Bilag 2

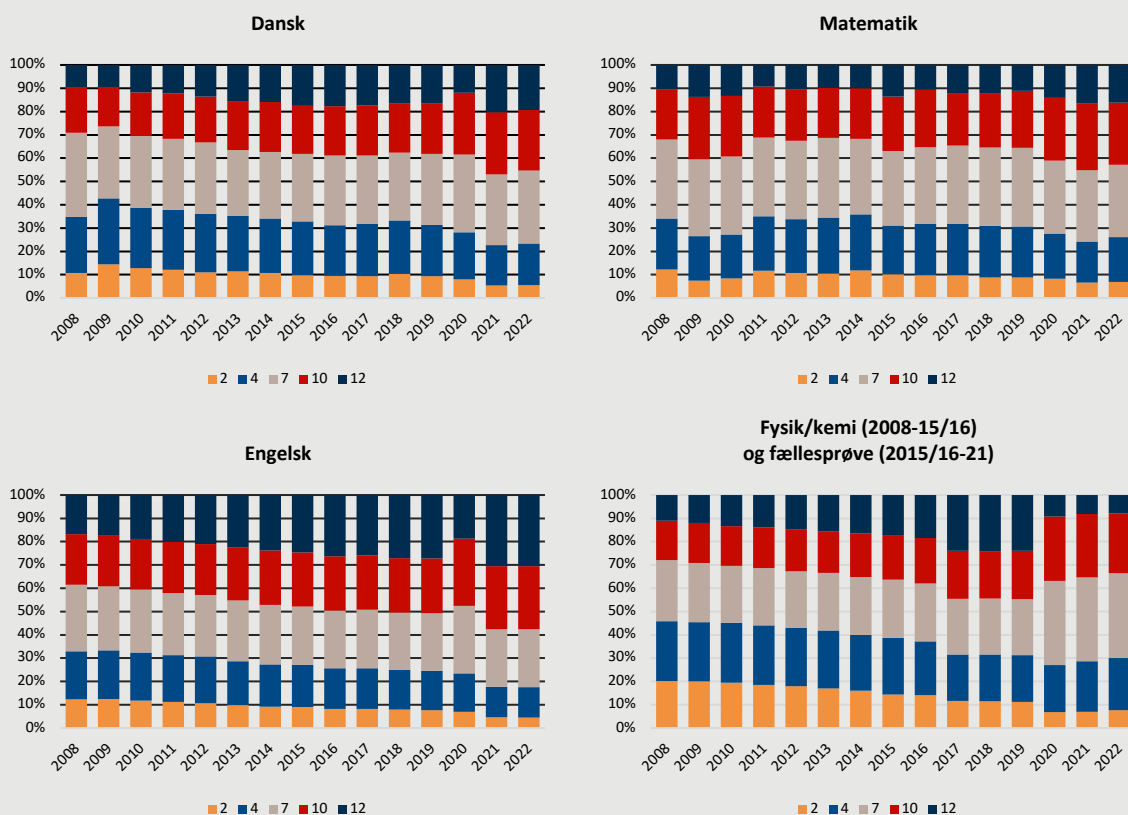
Prøveafholdelse under COVID-19 pandemien

- I skoleåret 2019/20 blev alle prøver aflyst, og eleverne fik i stedet ophøjet deres afsluttende standpunktskarakterer til prøvekarakterer.
- I skoleåret 2020/21 og 2022/22 blev prøverne delvist aflyst. Der blev således kun afholdt prøver i de bundne prøver i dansk, matematik og engelsk i 9. klasse samt i dansk og matematik for elever i 10. klasse.
- For de aflyste prøver fik eleverne ophøjet deres afsluttende standpunktskarakterer til prøvekarakterer. Dette gjorde sig gældende for alle tre skoleår.
- For de afholdte prøver fik eleverne ophøjet deres afsluttende standpunktskarakter til prøvekarakter, hvis standpunktskarakteren var højere end den opnåede prøvekarakter.
- Derudover var der ved de afholdte prøver mulighed for at undlade at formulere spørgsmål til dele af pensum, som alene var gennemgået under nødundervisning uden fysisk fremmøde.

Kilde: [Resultatet fra prøverne i grundskolen i skoleåret 2022/22 er nu offentliggjort | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

Bilag 3

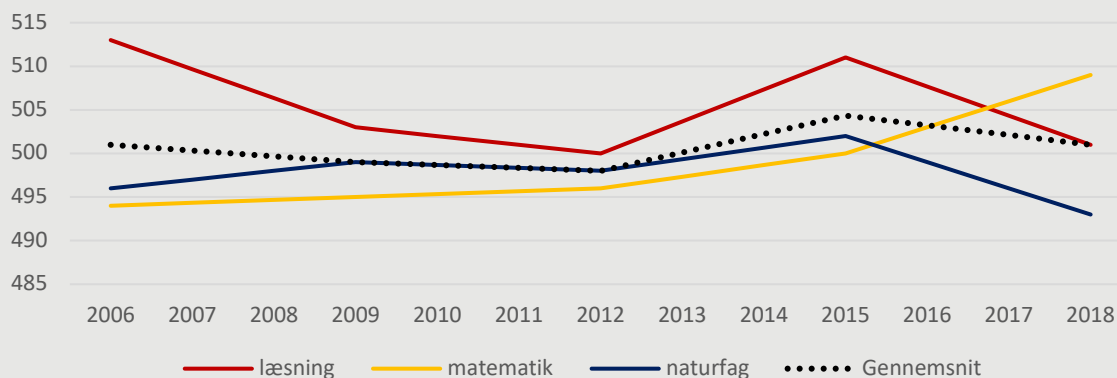
Karakterfordelingen (mellem 2 og 12) i grundskolen ved de bundne prøver for 9. klasses trin fordelt på fag i perioden 2008-2022

Kilde: Danmarks statistik - forskningsservice

Bilag 4

Resultaterne af PISA undersøgelserne for Danmark for læsning, matematik og naturfag i årene 2008, 2022, 2015 og 2018

Anm: Gennemsnittet er beregnet som et uvægtet gennemsnit mellem læsning, matematik og naturfag.

Kilde: PISA 2018 – en sammenfatning, figur 1.